

Johannes Yrttiaho vas

Kirjallinen kysymys voimalinjan sijoituksesta ja maa-alueiden pakkolunastuksesta Tornionjoella

Eduskunnan puhemiehelle

Kantaverkkoyhtiöt Fingrid ja Svenska kraftnät ovat rakentamassa Suomen ja Ruotsin välille uutta 400 kilovoltin voimalinjaa. Hanke sijoittuu Länsi-Lappiin Keminmaan, Tornion ja Ylitornion kuntien alueelle. Tutkittava voimajohtoreitti sijoittuu Tornionjokilaaksoa reunustaville maaseutualueille ja päättyy Tornionjoen kohdalla valtakunnan rajan ylitykseen.

Jokivarsissa linja tulee kulkemaan hyvin lähellä asutusta, varsinkin Vuennonkoskella. Uusi johto kulkee suunnitelmien mukaan lähimmillään noin 40 metrin päässä talon pihapiiristä. Samalta tontinomistajalta aiemmin pakkolunastetuilla alueilla kulkevat jo nykyisellään voimalinjat. Tästä huolimatta maa-alueita uhkaa uusi pakkolunastus uuden voimalinjan rakentamista varten. Uudelle pakkolunastettavalle maa-alueelle on syntymässä toistasataa metriä leveä puuton maastokäytävä, jolle nousevat pylväät ja pingotetaan johdot. Asukkaiden kotitalojen alueelta lähtee voimalinjan takia täysin puustosuoja ja kunnan kaavoittamat rantatontit tuhoutuvat. Asuminen alueella tulee erittäin hankalaksi, jopa mahdottomaksi.

Tontilla harjoitetaan myös matkailutoimintaa, leirialuetoimintaa ja kalastusaluetoimintaa ja toiminnalle on tehty tulevan sukupolven kehitys- ja jatkumissuunnitelmat, jotka pakkolunastuksella tuhotaan.

Alun perin Fingrid ja Svenska kraftnät tutkivat seitsemää mahdollista rajajoen ylityspaikkaa, joista lopulliseen arviointiin viisi karsiutui pois. YVA-menettelyssä oli mukana enää vain kaksi vaihtoehtoa, Vuennonkosken pohjoinen ja eteläinen vaihtoehto, jotka kumpikin kulkevat samojen omistajien asutettujen tonttien halki. YVA-arviointiselostuksen mukaan eteläinen reitti sijaitsee uudessa johtokäytävässä ja sillä olisi suurempia kielteisiä vaikutuksia, kun taas pohjoisempi reitti ylittää joen Vuennonkosken vanhan voimajohdon rinnalla. Pohjoisenkin reitin vaikutukset ovat YVA-arvion mukaan "kohtalaisia".

Asianosaiset ovat useaan otteeseen esittäneet huolensa voimalinjan sijainnin dramaattisista vaikutuksista asukkaiden mahdollisuuteen elää ja harjoittaa elinkeinotoimintaa alueella. Pakkolunastusuhan alla olevat asukkaat, yhdessä Ylitornion kunnan, Lapin liiton, kylän asukkaiden ja kalastajien kanssa, ovat hanketta koskeissa lausunnoissa todenneet aiheet linjan rakentamisen sijainnista kohtuuttomiksi.

Kirjallinen kysymys KK 731/2021 vp

Hankkeen ympäristövaikutusten arvioinnin yhteysviranomaisen Lapin Ely-keskus antoi YVA-selostuksesta perustellun päätelmän voimajohtohankkeen ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta, jossa on huomioitu, että voimalinjasta koituisi maanomistajille ja asukkaille haittaa. Lopputulemaksi ELY-keskus on kuitenkin kirjannut, ettei näkyvissä ole sellaisia ympäristövaikutuksia, joiden vuoksi hanke ei olisi toteuttamiskelpoinen.

Ratkaisuksi ja voimalinjan suunnitellulle sijainnille vaihtoehdoksi alueen asukkaat sekä Ylitornion kunta ovat esittäneet muun muassa kaapelointia joen alitse. Fingridin mukaan kaapelointi olisi kallis ratkaisu ja sillä olisi vaikutuksia ympäristöön. Siten se on katsottu mahdottomaksi.

Vuennonkosken maanomistajat ovat vedonneet myös Kukkolankosken kautta menevään reittiin. Kukkolankoskelle on asukkaiden mukaan jäämässä täysin vapaa valmis reitti, josta voimalinjan rakentaminen olisi täysin mahdollista. Kukkolankoskella on vanhentuneiden pylväiden takia purettu linjaa Ruotsin puolelta ja Suomen puolella sähkölinja langat ovat vielä purkamatta kustannusten takia. Asiaa tiedusteltaessa Fingridin järjestämässä yleisötilaisuudessa ei vastauksia Kukkolankosken kautta rakennettavan reitin osalta annettu.

Myös noin kilometrin päässä pakkolunastusuhan alla olevien asukkaiden tontista Tornion suuntaan 150 metriä koskenrannasta on iso levähdysalue, joka myös on aikanaan pakkolunastettu asukkaiden kotitalalta. Myös tälle maa-alueelle asukkaat ovat esittäneet Fingridille linjan vetämistä.

Voimalinjinvestoinnin arvioidaan maksavan 250—300 miljoonaa euroa. Kustannukset kaatuvat lähes kokonaan suomalaiselle osapuolelle. Fingrid maksaa kokonaan oman puolen rakentamiskustannukset ja Ruotsin puolen kustannuksista 80 prosenttia. Esimerkiksi maakaapeloinnin tekeminen osaan matkaa, jotta asukkaiden mahdollisuus elämiseen ja elinkeinoon maillansa säilytettäisiin, ei todennäköisesti vaikuttaisi ratkaisevasti hankkeen kokonaiskustannuksiin, tai ainakin tätä ja muita vaihtoehtoisia keinoja tulisi tarkemmin selvittää.

Työ- ja elinkeinoministeriö myönsi Suomen ja Pohjois-Ruotsin väliselle uudelle sähkönsiirtoyhteydelle hankeluvan 15. lokakuuta. Fingridin mukaan hankkeen investointipäätös on tarkoitus tehdä kuluvan vuoden puolella ja maiden lunastusmenettely alkaa investointipäätöksen jälkeen, lunastuslupahakemus on tarkoitus jättää työ- ja elinkeinoministeriöön keväällä. Tämän jälkeen valtioneuvoston on määrä antaa hankkeelle lupa.

Asukkaat ovat menettäneet jo aiemmin maa-alueitaan pakkolunastuksessa 8 hehtaaria, nyt heiltä ollaan pakkolunastamassa uudelleen vähintään samat 8 hehtaaria. Tontti on kuulunut asukkaille usean sukupolven ajan, ja sillä on toiminut heidän kotitilansa vuosikymmenien ajan. Pakkolunastuksen seurauksena asukkaiden asuintila ja elinkeino jäljellä jäävällä tontilla muodostuu erittäin hankalaksi, jopa mahdottomaksi ja heidät pakotetaan muuttamaan kotialueiltaan pois.

YVA-lain tavoitteena on edistää ympäristövaikutusten arviointia ja yhtenäistä huomioon ottamista suunnittelussa ja päätöksenteossa sekä samalla lisätä kansalaisten tiedonsaantia ja osallistumismahdollisuuksia. YVA-menettelyssä selvitetään ja arvioidaan hankkeen välittömiä ja välillisiä ympäristövaikutuksia sekä vaikutuksia alueen asukkaille. Kyseessä olevan voimalinjan osalta YVA-menettelyssä on tuotu esiin dramaattisia vaikutuksia alueen asukkaille, mutta silti tilalta

Kirjallinen kysymys KK 731/2021 vp

aiotaan pakkolunastaa laajoja alueita. Ei ole kohtuullista, että samoilta henkilöiltä pakkolunastetaan uudelleen ja uudelleen maita tehden asuminen ja elinkeino kotitalalla lopulta mahdottomaksi. YVA-menettelyssä nykyistä laajempi inhimillisten vaikutusten arviointi varsinkin pakkolunastuksen kohteeksi joutuville olisi tarpeen.

Lunastuslain 4 §:n mukaan maita saadaan lunastaa, kun yleinen tarve sitä vaatii. Lunastusta ei kuitenkaan saa panna toimeen, jos lunastuksen tarkoitus voidaan yhtä sopivasti saavuttaa jollain muulla tavalla taikka jos lunastuksesta yksityiselle edulle koituva haitta on suurempi kuin siitä yleiselle edulle saatava hyöty. Myös pakkolunastuslakia voisi olla tarpeen tarkastella sen osalta, että samoilta tahoilta ei voitaisi useaan kertaan pakkolunastaa maita aiheuttaen täysin kohtuuttomia lopputuloksia ja perusoikeuksien rajoituksia.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Miten on mahdollista, että maan omistavien, sillä asuvien ja elinkeinoa harjoittavien oikeudet sivuutetaan, vaikka heille aiheutuvat kohtuuttomat vaikutukset on YVA-menettelyssä usean tahon toimesta osoitettu ja todettu ja

mitä valtioneuvosto aikoo tehdä, jotta voimalinja vedetään pakkolunastusuhan alla oleville ja muille paikallisille mahdollisimman vähän haittaa aiheuttaen?

Helsingissä 28.12.2021

Johannes Yrttiaho vas